

BUDDHİZM (2)

Mahāyāna, yani “büyük araç” ise Sanskrit dilinde mahā (büyük) ve yāna (vasıta, araç) sözcüklerinin birleştirilmesiyle elde edilmiştir. Hint Buddhizminin iki büyük mezhebinden ikincisini belirtir; Tibet, Nepal, Bhutan, Çin, Moğolistan, Kore ve Japonya’ya yayılmış olan Mahāyāna’ya Kuzey ekolü de denir. Yaklaşık olarak MÖ 2. yüzyılda eski sisteme tepki olarak doğmuştur. Hīnāyana ile Mahāyāna’yı ayıran en büyük özellik, birincideki bireysel kurtuluş yolu olan Arhatlığa karşılık ikincinin herkesi kurtuluşa götürmeye çalışan Bodhisattvacılığının var olmasıdır. Arhat tek başına Nirvāna’ya ulaşmaya çalışırken Bodhisattva yaşayan bütün varlıkları ona ulaştırmaya çalışır. Bir Bodhisattva, Buddha haline gelmek istiyorsa merhamet (Karunā) ve bilgelik (Prajñā) yolundan ayrılmamalıdır. Hīnāyana’nın Mahāsaṅghika tarikatı proto-Mahāyāna olarak kabul edilir. Bir başka deyişle o, Hīnāyana ile Mahāyāna arasında bir köprüdür ve Mahāyāna’nın gelişimi için gerekli olan tüm temel bilgiler bundan çıkmaktadır. Mahāyāna öğretisi daha dinsel özelliktedir, akıldan çok duyulara hitap eder. “Arı Ülke” (Sukhāvātī) gibi Buddha’nın öz düşüncelerine aykırı fikirlere kadar giden, tanrılardan panteonlar oluşturan bir yapıdadır. Hīnāyana veya Theravāda’da aşkın bir gerçeklikten söz edilmezken, Mahāyāna’da gerçeğin tüm görünenlerin arkasında saklı olduğu

vurgulanır. Mahāyāna'nın ilk kurulan okulları Madhyamaka ve Yogāçāra idi. 7. yüzyılda Tibet'te Tantrik Vacrayāna hareketi de bu mezhebin uzantısı olarak doğdu. Mahāyāna'nın temeli olarak görülen Bodhisattva öğretisinin oluşumunda Cātaka masallarının büyük katkısı olmuştur. Maitreya inancı gelişimini Mahāyāna'da tamamlamıştır. Mahāyāna'daki tüm canlıların aynı yaşam gerçeğinin geçici görünüşlerinden başka bir şey olmadığı düşüncesi Japonya'da Kegon ve Tendai okullarında özenle işlenmiştir. Bodhisattva, Samādhi, Pracnā, Şūnyatā, Trikāya gibi kavramlar Mahāyāna'ya aittir. Pracnāpāramitā, Saddharmapundarīka, Vimalakīrti, Avatamsaka, Samdhinirmoçana, Tathāgatagarbha, Sūrangama Sūtralar Mahāyānacıdır. Mahāyānacı okullar ise şunlardır: Madhyamaka, Yogāçāra, Tientai, Tendai, Chan/Zen, Arı Ülke, Ezoterik Buddhizm, Niçiren.

Bu kitap Dhammapada çevirisi ile başlar. Tripitaka'nın (Üç Sepet) ikincisi olan Suttapitaka'nın beşinci kitabı Khuddakanikāya'nın bir bölümü olan ve 423 beyitten oluşan bu metni, Pāli dilindeki orijinalinden de yararlanarak Türkçe'ye kazandırmış bulunuyoruz. Güzel sözlerden oluşan beyitler, Dhammaya giden adımlar gibi, "Yolu" göstermektedir. Bu eser, Buddhistlerin en önemli kutsal kitaplarından bir tanesidir. Daha sonra kısa örnekler verilerek Tripitaka tanıtılır.

Üç Sepet'in dili olan Pāli dili ve Sanskrit dili kardeş dillerdir. Pāli dili eski Prākrit dillerindedir ve Sanskrit dili gibi ölü bir dildir. "Pāli" sözcüğü Sanskrit bir sözcüktür ve "sıra" anlamına gelir. Olasılıkla "kutsal kitapların oluşturduğu sıra"

kastedilir. Bu dilin anavatanı Magadha ve çevresidir. Saf bir dil değildir, birçok lehçenin karışımından oluşur. Sanskrit'ten türeme değildir, onunla yan yana gelişmiş fakat kesinlikle ondan daha genç bir dildir. Pāli için Sanskrit'in kız kardeşidir diyebiliriz. Sözcük dağarcığının beşte ikisini Sanskrit sözcükler oluşturur. İki dil arasındaki benzerliği, Dhammapada'dan (204) alınma şu beyitte net bir biçimde görmek mümkündür:

Pāli: ārogyaparamā lābhā samtutthi paramam dhanam
vissāsaparamā nati nibbānam paramam sukham

Sanskrit: ārogā paramā lābhā samtushtih paramam dhanam
viṣvāsah paramah cnāti nirvānam paramam sukham

Türkçe: Sağlık en büyük hediyedir, kanaatkârlık en büyük zenginlik,
Güven en iyi akrabalıktır, Nirvāna ise en büyük mutluluk.